



Innst. O. nr. 87

(2003-2004)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 59 (2003-2004)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven, straffeprosessloven og sjøloven mv. (fast promillegrense og avholdspliktregler for større skip, et eget straffebud mot tortur, forklaringsplikt for ansatte i finansinstitusjoner mv.)

Til Odelstinget

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOOLD

I proposisjonen foreslår departementet flere endringer i straffeloven, straffeprosessloven, sjøloven mv. Forslagene har ingen nær sammenheng med hverandre; det dreier seg om en såkalt samleproposisjon. De viktigste forslagene gjelder fast promillegrense for større skip og avholdspliktregler for skip som brukes i næring, et særskilt straffebud mot tortur, samt innføring av en forklarings- og utleveringsplikt overfor politiet for ansatte i finansinstitusjoner mv.

Promillegrensen for personer som tjenestegjør på større skip, er i dag utformet som en generell skjønnsmessig norm. Det avgjørende er om personen er beruset eller ikke. I praksis har det utviklet seg en veiledende grense på 1,5 promille. Departementet foreslår å innføre en fast promillegrense på 0,2 promille. Straffebudet skal kunne håndheves av Kystvakten.

Personer som tjenestegjør på norske skip med passasjersertifikat, har avholdsplikt. Proposisjonen inneholder et forslag om å utvide avholdsplikten til å gjelde på alle skip som brukes i næring samt på småbåter som brukes til passasjertransport i næring.

Videre foreslår departementet å innføre et eget straffebud mot tortur. Norge har blitt kritisert av FNs torturkomité for ikke å ha noe særskilt straffebud mot tortur i samsvar med definisjonen i torturkonvensjonen. Det foreslåtte straffebudet retter seg mot en of-

fentlig tjenestemann som påfører en annen person skade eller alvorlig fysisk eller psykisk smerte med forsett om å oppnå opplysninger eller en tilståelse eller om å avstraffe, true eller tvinge noen. Det samme gjelder dersom skaden eller smerten er påført på grunn av personens trosbekjennelse, rase, hudfarge, kjønn, homofile legning, leveform eller orientering eller nasjonale eller etniske opprinnelse. Gjerningsbeskrivelsen bygger på definisjonen av tortur i torturkonvensjonen artikkel 1. Departementet foreslår at straffen skal være fengsel i inntil 15 år.

Departementet foreslår å innføre en forklarings- og utleveringsplikt overfor politiet for personer som utfører arbeid for banker og andre finansinstitusjoner. Hensikten med lovendringene er å gjøre det mulig for politiet å innhente opplysninger og også disse persongruppene, uten å være tvunget til å innhente rettens samtykke.

2. BAKGRUNNEN FOR FORSLAGENE

2.1 Fast promillegrense og avholdsplikt

Under behandlingen i Stortingets justiskomité av Ot.prp. nr. 51 (1997-1998) om lov om fritids- og småbåter sluttet flertallet seg til lovforslaget, men ba departementet "så snart som mogleg kome attende til Stortinget med eit lovframlegg der også båtar som nemnd (båter over 50 fot som ikke er registrert) vert underlagde promillereglane".

Et høringsnotat med forslag til regler om fast promillegrense for større skip, regler om avholdsplikt for skip som brukes i næring, samt endringer i småbåtloven om utåndingsprøve og andre undersøkelser ble sendt ut i august 2003. Generelt sett var det bred tilslutning blant høringsinstansene om forslagene i høringsnotatet.

2.2 Et eget straffebud mot tortur

Norsk rett har ikke noe særskilt straffebud mot tortur. Men torturhandlinger rammes av mer generelle straffebud om blant annet legemskrenkelser, frihetsberøvelse, tvang, trusler og misbruk av offentlig myndighet.

Straffelovkommisjonen foreslår ikke noe eget straffebud mot tortur. Straffelovkommisjonens utredning i NOU 2002:4 ble sendt på høring i juni 2002. I høringsbrevet tok departementet særskilt opp spørsmålet om det bør innføres et eget straffebud mot tortur. Departementet ga uttrykk for at det internasjonalt ville være uheldig om Norge ikke følger torturkomiteens anbefalinger. Det nærmere innholdet i et eventuelt straffebud mot tortur ble også drøftet. Flerparten av høringsinstansene går inn for at det innføres et eget straffebud mot tortur.

2.3 Forklaringsplikt overfor politiet for ansatte i finansinstitusjoner mv.

Spørsmål om å begrense rekkevidden av bestemmelsene om taushetsplikt for ansatte i finansinstitusjoner mv. i forhold til politiet har vært drøftet tidligere, blant annet av Inndragingsutvalget i NOU 1996:21 Mer effektiv inndragning av vinning.

I et høringsnotat fra desember 2000 ble høringsinstansene bedt om å uttale seg om forslag til endringer i bestemmelsene om taushetsplikt for ansatte i banker og forsikringselskaper mv. etter mønster av revisorloven.

3. FAST PROMILLEGRENSE FOR STØRRE SKIP

Straffeloven har forbud mot å være beruset mens man er i tjeneste på større skip. Bestemmelsen er utformet som en generell skjønnsmessig norm - uten noen fast promillegrense. Dømstolene har lagt seg på 1,5 promille som en veiledende grense.

3.1 Bør det innføres en fast promillegrense?

Departementet gikk i høringsnotatet inn for å innføre en fast promillegrense for personer som tjenestegjør på større skip, og foreslår også etter høringsrunden en fast promillegrense for større skip. Særlig legger departementet vekt på hensynet til sikkerheten til sjøs og på den brede støtte forslaget har fått under høringen. Det er i dag ikke tilstrekkelig grunnlag for å fastsette en fast grense for andre rusmidler enn alkohol. For narkotika og andre berusende og bedøvende midler foreslår departementet at den samme formuleringen brukes som i vegtrafikkloven og småbåtloven. Forbudet vil dermed rette seg mot det å føre skip mv. når personen er "påvirket".

3.2 Promillegrensen

I høringsnotatet drøftet departementet på hvilket nivå en fast promillegrense bør ligge, og departementet tok opp spørsmålet om det bør gjelde en høyere promillegrense på visse områder. Samtlige høringsinstanser som uttaler seg om dette spørsmålet, går inn for å skjerpe promillegrensen i forhold til den veiledende grensen på 1,5 promille. Hvor mye grensen bør skjerpes, er det imidlertid delte meninger om.

Departementet foreslår at den faste promillegrensen for større skip settes til 0,2 promille. Grensen foreslås å skulle gjelde uavhengig av hvilket farvann skipet befinner seg i. Etter departementets syn er det prinsipielt sett viktig at personer som utfører tjeneste av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs, er edru. Selv om faren for sammenstøt er mindre utenfor det indre farvann enn innenfor, kan andre problemer eller ulykker inntre, som forskyvning av lasten eller brann. Og jo lenger fra land skipet er, desto større kan risikoen for skade eller tap av liv være dersom ulykken først inntre. Håndhevingshensyn taler også for at promillegrensen er den samme uansett hvor skipet befinner seg. Reglene bør gjelde likt for norske og fremmede skip i norsk territorialfarvann. Dette området er nettopp blitt utvidet fra 4 til 12 nautiske mil.

3.3 Reglenes personelle virkeområde

Straffeloven § 422 annet ledd rammer "fører av skip, maskinist, styrmann, stuert, telegrafist, skips-elektriker eller los". Straffelovrådet foreslo å utvide denne persongruppen. Rådet mente at kravet burde knyttes til "vedkommendes funksjon i forhold til skipets framdrift, beredskap eller sikkerhet". I tillegg fant rådet grunn til å nevne uttrykkelig noen yrkesgrupper som ble antatt å ha en slik stilling om bord, som kaptein, styrmann, telegrafist, maskinist, skips-elektriker og los.

Høringsinstansene i høringsnotatet ble oppfordret til å komme med synspunkter på hvilke persongrupper på et skip som for øvrig har funksjoner som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs, og hvilke som ikke har det. Departementet ønsket også synspunkter på om flere persongrupper burde nevnes uttrykkelig i lovteksten.

Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot å endre beskrivelsen av den personkretsen som skal omfattes av promilleregelen.

Departementet går inn for å videreføre forslaget i høringsnotatet om hvem som skal omfattes av promilleregelen. De fleste yrkesgrupper som er omfattet av dagens regel, vil også være omfattet av den nye bestemmelsen. Men dagens kasuistiske oppregning omfatter dels for mange, dels for få yrkesgrupper i forhold til formålet med regelen, nemlig å styrke sjø-sikkerheten. Departementet holder fast ved at formu-

leringen "den som utfører ... tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs" er den enkleste og mest treffende formuleringen.

3.4 Medvirkning

Straffeloven § 422 annet ledd rammer i dag ikke medvirkning. Et særskilt ansvar for eier og den som har rådigheten over hhv. en småbåt eller en motorvogn på eierens vegne, er derimot nedfelt i småbåtloven og vegtrafikkloven. Disse personene må påse at den som bruker båten eller motorvognen, fyller vilkårene for å føre den. Et av vilkårene er at føreren ikke skal være påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Departementet tok i høringsnotatet opp spørsmålet om en tilsvarende bestemmelse bør gjelde for større skip, men gikk foreløpig ikke inn for å innføre en generell medvirkningsbestemmelse. Det ble bedt om høringsinstansenes syn, og det var ulike syn på dette i høringsrunden. Departementet går ikke inn for å foreslå en medvirkningsbestemmelse. Departementet er av den oppfatning at det primært er den som beruser seg, som bør bære ansvaret for overtredelse av promilleregelen. Departementet kjenner ikke til at det har skapt store problemer at dagens promillebestemmelse ikke har noe medvirkningstillegg. Spørsmålet bør imidlertid holdes under oppsikt.

3.5 Plassering av promillebestemmelsen

Straffelovrådet gikk inn for at den nye promilleregelen skulle plasseres i en ny paragraf rett etter den gjeldende bestemmelsen om bruk av rusmidler ved ferdsel til sjøs - som ny § 422 a i straffeloven. Rådet mente at en endelig vurdering av spørsmålet om hvor bestemmelsen mest hensiktsmessig bør inntas, burde overlates til Straffelovkommisjonen. Ingen høringsinstanser hadde merknader til spørsmålet om plassering.

Departementet er under tvil blitt stående ved at reglene bør plasseres i sjøloven. De argumenter som anføres for en plassering i sjødyktighetsloven, har meget for seg. Men et offentlig utvalg nedsatt av Kongen i statsråd 24. oktober 2003 er gitt i oppdrag å revidere sjødyktighetsloven. Utvalget skal etter planen avgi sin utredning senest 30. juni 2005. Det synes da mest hensiktsmessig inntil videre å nedfelle promillereglene i sjøloven. Regjeringen vil påse at utvalget vurderer spørsmålet om å ta promillereglene inn i en ny sjødyktighetslov, noe som uansett ligger innenfor rammen av utvalgets mandat.

3.6 Håndhevingsorgan

Straffelovrådet foreslo at promillegrensen til sjøs skulle håndheves av Kystvakten. Dette ble fremhevet som særlig aktuelt overfor havgående fartøyer, især fiskeflåten. Bakgrunnen var at Kystvakten allerede

har politimyndighet overfor denne flåten i relasjon til fiskerilovgivningingen.

Departementet går inn for å åpne for at Kystvakten skal kunne håndheve promillereglene slik det ble foreslått i høringsnotatet. Forslaget har fått bred støtte blant de høringsinstansene som har uttalt seg om det. Selv om Kystvakten gis kompetanse til å håndheve promillereglene til sjøs, vil politiet beholde sin kompetanse. Dermed vil det være opp til politiet og Kystvakten å finne en hensiktsmessig arbeidsfordeling. Politiet har eneansvaret for å håndheve promillereglene for småbåter. I de områder hvor småbåter særlig ferdes, som i havner og indre farvann, vil det dermed være naturlig at politiet tar hovedansvaret for håndhevingen.

3.7 Reglens geografiske anvendelsesområde

Straffeloven gjelder for norske skip hvor de "enn befinner seg". Loven omfatter med andre ord også handlinger som er begått på norske skip både på det åpne hav og innenfor andre staters sjøterritorium. Selv om straffebestemmelsen for føring av skip i alkoholpåvirket tilstand foreslås overført til sjøloven, vil ikke det geografiske virkeområdet bli endret. Departementet foreslår ingen endring på dette punkt.

3.8 Etterfølgende alkoholnyttelse

Straffelovrådet foreslo å strafflegge etterfølgende alkoholnyttelse også til sjøs etter mønster av vegtrafikkloven. Bestemmelsen kan særlig ha praktisk betydning der politiet foretar pågripelse forholdsvis kort tid etter en ulykke og den som risikerer straff etter promillebestemmelsen, påstår at han har drukket alkohol eller inntatt annet berusende eller bedøvende middel først etter at ulykken skjedde. Departementet sluttet seg i høringsnotatet til Straffelovrådets forslag.

Forslaget har fått bred støtte av høringsinstansene, og departementet fremmer derfor forslag om et forbud mot etterfølgende alkoholnyttelse i samsvar med forslaget i høringsnotatet.

4. AVHOLDSPLIKTREGLER FOR STØRRE SKIP

4.1 Bør anvendelsesområdet for avholdsplikten utvides?

Personer som tjenestegjør på norske skip med passasjersertifikat, er i dag underlagt regler om avholdsplikt. Forbudet gjelder i tjenestetiden samt i et tidsrom av 8 timer før tjenestetiden begynner.

Departementet ga i høringsnotatet uttrykk for at hensynet til sikkerheten til sjøs kan tilsi at avholdsplikten nå bør lovfestes og utvides til å gjelde alle skip som brukes i næring. Også lasteskip og fiske- og

fangstfartøy vil kunne representere en betydelig fare for miljøet og for andre skip.

Flesteparten av de høringsinstansene som har merknader til reglene om avholdsplikt, uttrykker generell støtte til departementets forslag.

Departementet foreslår regler som i hovedsak samsvarer med det som ble foreslått i høringsnotatet. Forskjellen mellom å ha 0,2 i promille og ikke å være påvirket overhodet vil riktignok normalt være relativt liten. I motsetning til promillegrensen gjelder imidlertid avholdsplikten 8 timer før tjenesten tiltres, samt under utøvelse av tjenesten. Den holdningsskapende effekten og derved innvirkning på sjøsikkerheten som avholdspliktregelen antas å ha, bør heller sees som et verdifullt supplement til promilleregelen.

4.2 Nærmere om avholdsplikten

Departementet drøftet i høringsnotatet hvilke typer av skip avholdsplikten bør gjelde for. Departementet gikk inn for å avgrense i forhold til de båtene som har et meget beskjedent skadepotensial og således ikke omfattes av promilleregelen i småbåtloven. For disse båtene antas det generelle kravet om skikethet å være tilstrekkelig for å ivareta sikkerheten til sjøs - selv ved bruk i næring.

Høringsinstansene stiller seg stort sett positive til den foreslåtte avgrensningen, og departementet går inn for å videreføre forslaget i høringsnotatet.

Når det gjelder avholdspliktens personelle virkeområde, foreslår departementet at den skal gjelde for den som utfører tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs.

Om avholdspliktregelens virkeområde i tid foreslår departementet at avholdsplikten gjelder i tjenestetiden samt i et tidsrom av 8 timer før tjenesten begynner.

Departementet fremmer et lovforslag i tråd med det som ble foreslått i høringsnotatet. Departementet viser blant annet til at ingen høringsinstanser går mot forslaget.

Departementet går under tvil inn for at reglene, i alle fall i første omgang, overføres fra avholdspliktloven til sjøloven.

Departementet går inn for å åpne for at Kystvakten kan håndheve avholdspliktreglene - i tråd med det som ble foreslått i høringsnotatet og den løsningen som foreslås for promilleregulene. De samme hensyn gjør seg gjeldende her.

5. SÆRSKILTE PROBLEMER KNYTTET TIL HÅNDHEVING TIL SJØS

Håndhevelsen av promilleregulene og til dels også avholdspliktregelen, vil kunne skje til dels langt til sjøs. Det ligger derfor i sakens natur at håndhevelsen reiser særskilte praktiske problemstillinger. I hø-

ringsnotatet legger departementet til grunn at det praktiske i forbindelse med promillekontroll av personer på større skip, vil være å ta utåndingsprøver. Blodprøver kan være aktuelt i stedet eller som et supplement, beroende på hva som kan gjennomføres uten at kontrollen får for store praktiske konsekvenser for skipet.

Høringsinstansene slutter seg til departementets forslag, og departementet foreslår håndheving i tråd med det som ble foreslått i høringsnotatet. Det legges opp til at prosedyren for prøvetaking skal være lik den som i dag følges ved kontroll med promillebestemmelsene i småbåtloven og vegtrafikkloven.

6. ENDRINGER I FRITIDS- OG SMÅBÅTLOVEN § 36

Fritids- og småbåtloven slår fast at ingen må føre eller forsøke å føre en småbåt under påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. En småbåtfører skal i alle tilfeller anses som påvirket av alkohol dersom han eller hun har en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,8 promille. Bestemmelsen er en parallell til vegtrafikkloven, med den vesentlige forskjell at bilførere regnes som påvirket ved en lavere alkoholkonsentrasjon i blodet (0,2 promille). Strafferammen er bøter eller fengsel inntil ett år. Småbåtloven gir politiet hjemmel for å gjennomføre de undersøkelsene som er nødvendige for å få avdekket om en båtfører er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel.

I tilknytning til småbåtloven § 36 er det imidlertid lagt til grunn i praksis at begrepet "utåndingsprøve" også omfatter - og derved gir hjemmel for - alko-

tester. Departementet anførte i høringsnotatet at det er uheldig at begrepet "utåndingsprøve" har forskjellig innhold i to beslektede lover som begge omhandler håndheving av promillebestemmelser. Departementet foreslo på denne bakgrunnen at fritids- og småbåtloven utformes på samme måte som vegtrafikkloven § 22 a, og departementet fremmer etter høringsrundens forslag i overensstemmelse med dette.

7. ET EGET STRAFFEBUD MOT TORTUR

Straffelovgivningen har ikke noe eget straffebud som retter seg mot tortur. Men torturhandlinger rammes av mer generelle straffebud om blant annet legemskrenkelser, frihetsberøvelse, tvang, trusler og misbruk av offentlig myndighet. Slike straffebud ble da også brukt overfor de personer som ved rettsoppgjøret etter annen verdenskrig var tiltalt for torturhandlinger i Norge.

Norge har blitt kritisert av FNs torturkomité for ikke å ha noe eget straffebud mot tortur som bygger

på en torturdefinisjon i samsvar med torturkonvensjonen artikkel 1.

I Norge har man til nå regnet det som tilstrekkelig i forhold til torturkonvensjonen at straffeloven inneholder andre straffebud som rammer tortur. Departementet understreket i høringsbrevet at dette fortsatt er en akseptabel tolkning av forpliktelsen i torturkonvensjonen og viste til at det er vanskelig å forestille seg torturhandlinger som ikke ville være straffbare etter gjeldende rett. Men departementet fremhevet at det bør tas hensyn til at FNs torturkomité konsekvent har oppfordret de enkelte landene til å ha egne straffebud mot tortur, som er i samsvar med konvensjonens definisjon av tortur. Torturkomiteen har blant annet pekt på at et eget straffebud gjør det enklere å dokumentere omfanget av tortur statistisk.

Departementet ga uttrykk for at det internasjonalt vil være uheldig om Norge ikke følger torturkomiteens anbefalinger. Dette vil blant annet være et dårlig signal i forhold til land hvor behovet er mer påtrengende for at myndighetene markerer i klartekst at tortur er uakseptabelt. Departementet tok på denne bakgrunnen opp spørsmålet om et eget straffebud mot tortur bør innarbeides i den nye straffeloven.

Et stort flertall av høringsinstansene støtter forslaget om å innføre et eget straffebud mot tortur.

Departementet fremmer derfor forslag om at det innføres et straffebud mot tortur. Av hensyn til de gjentatte anbefalingene fra torturkomiteen mener departementet at straffebudet bør tas inn i dagens straffelov; man bør ikke vente til det vedtas en ny straffelov. Arbeidet med ny straffelov er omfattende, og det vil gå flere år før en ny lov er vedtatt og kan settes i kraft.

Departementet ga i høringsbrevet uttrykk for at et eget straffebud mot tortur bør utformes slik at det dekker torturkonvensjonen artikkel 1.

Etter departementets syn kan formålet bak en torturbestemmelse tilsi at påføring av skade bør omfattes uavhengig av om den fornærmede samtidig blir påført alvorlig smerte eller ikke, og uavhengig av om skaden er alvorlig eller ikke. Departementet legger blant annet vekt på at skader oftere enn smerter vil være livsvarige eller langvarige. Departementet foreslår derfor at "skade" føyes til som et selvstendig alternativ ved siden av "alvorlig fysisk eller psykisk smerte".

I høringsbrevet ga departementet uttrykk for at det ville være for snevert å definere offentlig tjenestemann som en person som utfører offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune, som er Straffelovkommisjonens definisjon av begrepet.

Etter å ha vurdert spørsmålet på nytt, etter høringsrunden har departementet kommet til at det beste likevel vil være å ta utgangspunkt i Straffelovkommisjonens definisjon. Men i tillegg bør det tas inn et

alternativ som retter seg mot den som utfører tjeneste eller arbeid som stat eller kommune i medhold av lov eller forskrift skal oppnevne noen for å utføre eller helt eller delvis skal betale for.

Departementet holder fast ved at det er tilstrekkelig å nevne i motivene at handlingen, for å omfattes av torturdefinisjonen, må skje i tilknytning til arbeidet eller tjenesten. Hvorvidt handlingen skjer innenfor ordinær arbeidstid eller ikke, bør derimot ikke være avgjørende.

Høringsbrevets utkast til annet ledd nr. 1 om tortur pga. en persons trosbekjennelse, rase osv. beskytter i utgangspunktet de samme grupper av personer som straffeloven § 135 a om rasistiske ytringer mv. Men mens § 135 a bruker formuleringen homofil legning, leveform eller orientering, bruker utkastet formuleringen seksuelle legning.

Departementet ser ikke sterke grunner for å ha ulik språkbruk i § 135 a og et straffebud mot tortur på dette punktet. Hensynet til konsekvens tilsier derfor at den samme formulering brukes i de to bestemmelsene.

I høringsbrevet foreslo departementet å straffebelegge alle former for forsett og ikke bare hensikt, som er en kvalifisert form for forsett. Begrunnelsen var at dette er best i samsvar med Straffelovkommisjonens øvrige forslag. Når endringen nå foreslås i den gjeldende straffelov, har ikke dette argumentet den samme styrken. Etter departementets syn taler likevel de beste grunner for å straffebelegge alle former for forsett; ikke bare hensikt. Hensikt kan ofte være vanskeligere å bevise enn andre former for forsett. Samtidig vil de aktuelle handlinger begått med alminnelig forsett gjennomgående være så straffverdige at det rettferdiggjør straffansvar for alle former for forsett.

Straffelovkommisjonen foreslår at en ny straffelov skal ha en generell medvirkningsbestemmelse. Utkastet i høringsbrevet til straffebud om tortur hadde derfor ikke noe eget medvirkningstillegg. Når departementet nå foreslår å ta straffebudet inn i den gjeldende straffeloven, som ikke har noen generell bestemmelse om medvirkning, bør straffebudet mot tortur derimot ha et eget medvirkningstillegg.

Departementet foreslo i høringsbrevet at straffeframmen skulle være den samme som foreslått i Straffelovkommisjonens utkast til straffebud mot forsettlig betydelig legemsskade, nemlig fengsel i 15 år. Ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger. Departementet mener fortsatt at lengstestrafen bør settes til 15 år også nå som straffebudet foreslås tatt inn i den gjeldende straffeloven.

Straffebudet om tortur bør plasseres i straffeloven kapittel 11 om forbrytelser i den offentlige tjeneste som § 117 a. En slik plassering vil gjøre at norske domstoler kan dømme for tortur selv om handlingen er begått i utlandet - uavhengig av om gjernings-

personen er norsk statsborger eller ikke. Dette vil oppfylle torturkonvensjonen artikkel 5, som krever at statene skal kunne pådømme torturhandlinger begått i utlandet av utlendinger dersom utlendingen senere oppholder seg i Norge og Norge ikke utleverer vedkommende til en annen stat.

8. FORKLARINGS- OG UTLIVERINGS-PLIKT OVERFOR POLITIET FOR ANSATTE I FINANSINSTITUSJONER MV.

Ansatte og andre som utfører arbeid for banker og forsikringsselskaper, er blant dem som ikke alltid kan forklare seg for politiet selv om de skulle ønske det. Disse gruppene er underlagt taushetsplikt om kunders forhold etter lovene som regulerer deres virksomhet. Taushetsplikten er også til hinder for å formidle opplysninger til politiet på annen måte enn ved forklaring, for eksempel ved utlevering av dokumenter eller annet bevismateriale. Dersom det under etterforskningen av en straffesak blir klart at et vitne ikke kan eller vil forklare seg for politiet, må det - dersom politiet likevel ønsker å gjennomføre avhøret - fremmes en begjæring om rettslig avhør. Vitnet har møteplikt og som hovedregel også forklaringsplikt overfor retten.

Utleveringsplikten følger vitneplikten som bestemmer at retten kan pålegge utlevering av dokumenter eller andre bevisgjenstander som antas å ha betydning som bevis, såfremt besitteren plikter å vitne i saken. Bestemmelsene om taushetsplikt for ansatte i finansinstitusjoner mv. kan derfor ikke begrunne en nektelse av å utlevere dokumenter eller andre bevis som retten har pålagt vitnet å utlevere.

Inndragingsutvalget foreslo i NOU 1996:21 en regel om at påtalemyndigheten på visse vilkår og etter å ha innhentet et generelt forhåndssamtykke fra retten, skulle kunne pålegge ansatte i finansinstitusjoner mv. å gi politiet opplysninger i saker om utvidet inndragning. Høringsinstansene var delt i synet på Inndragingsutvalgets forslag.

Straffelovkommissjonen ga uttrykk for at forslaget om forklaringsplikt overfor politiet var problematisk i et rettsikkerhetsmessig perspektiv. Kommisjonen stilte seg likevel ikke helt avvisende til forslaget. Den var enig i at forslaget i mange tilfeller kunne virke ressursbesparende, men viste til at det samme kan anføres i forhold til all etterforskning. Kommisjonen anbefalte derfor en vurdering av spørsmålet om forklaringsplikt i en bredere sammenheng enn utvalget la opp til.

Departementet ga uttrykk for at Inndragingsutvalgets forslag hadde gode grunner for seg. Samtidig mente departementet, i likhet med Straffelovkommissjonen, at det kunne virke tilfeldig å avgrense en lov-

endring til saker om utvidet inndragning. Departementet tok derfor til orde for at det mer generelt burde vurderes å åpne for at påtalemyndigheten etter å ha innhentet et generelt samtykke fra retten, skal kunne pålegge vitner å forklare seg eller utlevere bevis. Etter departementets syn burde et slikt forslag sendes på høring, før det eventuelt ble fulgt opp videre.

Justiskomiteen kom i likhet med departementet til at det ikke burde innføres en særregel som åpner for pålegg om vitneplikt i inndragingssaker spesielt, og ga uttrykk for at spørsmålet om vitneplikt burde drøftes i en videre sammenheng, se Innst. O. nr. 50 (1998-1999).

Saken ble fulgt opp ved et høringsnotat som ble sendt ut i desember 2000. Departementet opprettholdt her sitt standpunkt om at det er lite hensiktsmessig at vitner som har plikt til å forklare seg for retten, på grunn av taushetsplikten skal være avskåret fra å gi opplysninger til politiet. Departementet foreslo likevel en annen løsning på problemet enn den Inndragingsutvalget hadde lagt opp til.

I høringsnotatet tok departementet utgangspunkt i revisorloven § 6-1 fjerde ledd. Bestemmelsens første punktum gjør det klart at en revisor uten hinder av taushetsplikten, kan avgi forklaring og overlevere dokumentasjon til politiet når det er åpnet etterforskning i straffesak. Etter bestemmelsens annet punktum er taushetsplikten heller ikke til hinder for at revisor underretter politiet dersom det i forbindelse med revisjonsoppdrag eller andre tjenester fremkommer forhold som gir grunn til mistanke om at det er foretatt en straffbar handling. Departementets forslag gikk ut på å innføre unntaksregler etter mønster av revisorloven i bestemmelsene om taushetsplikt i forretningsbankloven, sparebankloven, finansieringsvirksomhetsloven, forsikringsvirksomhetsloven og verdipapirsentralloven (nå erstattet av verdipapirregisterloven).

De fleste høringsinstansene støtter forslagene til lovendringer som departementet kom med i høringsnotatet.

Høringen har styrket departementet i synet på at det er behov for lovendringer som gir personer som utfører arbeid for banker, forsikringsselskaper og andre finansinstitusjoner anledning til å bistå politiet med opplysninger, uten at det er nødvendig med rettens medvirkning.

Det er først og fremst prosessøkonomiske årsaker som tilsier at personer som utfører arbeid for finansinstitusjoner mv., bør kunne videreformidle opplysninger til politiet, uten hinder av taushetsplikten. Dagens ordning fremstår etter departementets oppfatning som unødvendig ressurs- og tidkrevende.

Selv om noen vitner trolig vil føle seg mer komfortable med å avgi forklaring for retten, kan departementet ikke se at det er betenkelig ut fra et rettslik-

kerhetsperspektiv å gi politiet anledning til å gjennomføre avhør av vitner med taushetsplikt etter banklovgivningen eller annen tilsvarende særlovgivning, uten at det finner sted en slik begrenset rettslig prøvelse som straffeprosessloven gir anvisning på.

Departementet foreslår derfor at det innføres en forklarings- og utleveringsplikt i forhold til politiet for ansatte i finansinstitusjoner mv. Etter departementets forslag inntreer plikten når det er åpnet etterforskning i straffesak og ellers når sterke allmenne hensyn tilsier det.

Siden departementet nå går inn for å oppstille en forklarings- og utleveringsplikt i forhold til politiet, bør unntakene fra taushetsplikten for ansatte i finansinstitusjoner mv. fremgå av straffeprosessloven, og ikke av særlovene som taushetsplikten for de berørte personene utledes av. Bakgrunnen er at reglene nå fremstår som klare unntak fra hovedregelen i straffeprosessloven om at ingen plikter å forklare seg for politiet.

Straffeprosessloven inneholder allerede en regel som et stykke på vei tilgodeser politiets behov for rask innhenting av dokumenter eller andre bevisgjensstander, herunder fra banker og andre finansinstitusjoner. For å oppnå en utleveringsplikt som fullt ut korresponderer med vitneplikten, foreslår departementet likevel at § 210 tilføyes et nytt tredje ledd, som gir påtalemyndigheten rett til å pålegge ansatte i finansinstitusjoner mv. å utlevere dokumenter eller andre ting som antas å ha betydning som bevis, og som omfattes av forklaringsplikten for politiet.

Departementet foreslår at det oppstilles en regel om forklarings- og utleveringsplikt også i andre saker enn straffesaker, men at regelen begrenses slik at plikten bare inntreer når sterke allmenne hensyn tilsier at opplysninger gis. Med dette siktes det særlig til forsvinningsaker, hvor det kan være grunn til å frykte at noe har tilstøtt den savnede.

9. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

9.1 Fast promillegrense og avholdsplikt

I likhet med den faste promillegrensen for småbåter bør promillegrensen for større skip samt den utvidede avholdsplikten, følges opp med kontrolltiltak. Kontrollen vil være mer krevende enn kontroll med småbåter. Kontroll er ressurskrevende, men kostnadene vil trolig kunne begrenses ved at departementet foreslår at Kystvakten gis myndighet til å føre kontroll med bestemmelsene. Den største kostnaden ved å legge kontrollansvaret til Kystvakten vil trolig være knyttet til anskaffelse av utstyr til å ta utåndingsprøver med. Komplette apparat til å ta utåndingsprøver med koster i dag ca. kr 100 000. Kystvakten har 11

skip, og dersom hvert skip utstyres med ett apparat, vil den totale kostnaden ligge på rundt kr 1 100 000. I tillegg kan det være behov for alkotester. Kostnadene for disse er ca. kr 5 000 per stykke.

Administrativt forutsetter en ordning hvor Kystvakten helt eller delvis utøver politimyndighet, en viss form for koordinering med politiet. Det nødvendige samarbeidet er allerede opprettet på områder hvor Kystvakten i dag utøver politimyndighet. Det bør derfor ikke by på særlige problemer å utvide dette samarbeidet til også å gjelde for håndheving av promillegrensen og avholdsplikten.

9.2 Et eget straffebud mot tortur

Det er grunn til å tro at et straffebud mot tortur vil bli lite brukt. Dessuten er det vanskelig å tenke seg handlinger som omfattes av utkastet til nytt straffebud som ikke allerede er straffbare etter gjeldende rett. Forslaget på dette punktet vil derfor ikke få nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

9.3 Forklarings- og utleveringsplikt overfor politiet for ansatte i finansinstitusjoner mv.

De foreslåtte endringene i straffeprosessloven vil lette arbeidsbyrden for politiet, påtalemyndigheten og domstolene. Endringene antas derfor å bidra til at tempoet og effektiviteten i straffesaksavviklingen økes noe, særlig i økonomiske straffesaker.

10. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Hellen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, Carsten Dybevig, lederen Trond Helleland og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Unni Hennem Lie, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til Ot.prp. nr. 59 (2003-2004).

Promillegrense til sjøs

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet støtter Regjeringens forslag til en promillegrense på 0,2 promille til sjøs for et utvalg personell på større skip. Det foreslås regler om pliktmessig avhold for persongrupper som jobber på skip i næring, og ikke som i dag bare tilknyttet skip med personsertifikat samt småbåter som driver persontrafikk i næring. Flertallet slutter seg til dette og viser til Regjeringens begrunnelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader i forbindelse med behandlingen av forslaget om endret promillegrense for bil, jf. Innst. O. nr. 69 (1999-2000). Disse medlemmer mener i den forbindelse at de merknader som ble anført der i det vesentlige også kan overføres i forhold til større skip. På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme forslag om at promillegrensen for det utvalgte personell i denne saken, settes til 0,5 promille.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"I sjøloven § 143 første ledd nr. 1, skal "... 0,2 promille ..." endres til "... 0,5 promille ..." og i § 143 første ledd nr. 2, skal "... 0,1 milligram ..." endres til "... 0,25 milligram ..."

Når det gjelder reglene om pliktmessig avhold, støtter disse medlemmer det fremlagte forslag fra Regjeringen.

Straffebestemmelse mot tortur

Komiteen støtter fremlegget om et straffebud mot tortur. Eksisterende lovgivning dekker i dag de aktuelle tenkelige handlingene, men et eget lovforbud vil kunne bidra til økt oppmerksomhet rundt dette, og samtidig imøtekomme krav stilt bl.a. av FNs torturkomité. Det er avgjørende med høy bevissthet rundt disse alvorlige lovbruddene som innebærer krenkelser av menneskeverd og demokratiske rettigheter. Det er klart at forslaget til bestemmelse vil fange opp nordmenns og utlendingers deltagelse i torturhandlinger i utlandet, og komiteen mener en slik klargjøring er riktig og viktig.

Komiteen vil påpeke at selv stater og personer som man opplever som siviliserte, både i innenlands og utenlands virksomhet, kan begå handlinger som rammes av et straffebud mot tortur.

Komiteen har merket seg at det i Amnesty Internationals årsrapport for 2004 dokumenteres at hele 130 stater har brukt tortur eller utøvd mishandling. Komiteen vil fremheve at verken sikkerhet eller rettferdighet kan begrunne torturhandlinger. Etter komiteens mening er den beste garantien for rettferdighet og enkeltmenneskets sikkerhet at menneskerettighetene, som både beskytter mot overgrep og i økende grad brukes for å stille overgripere til ansvar for sine forbrytelser, respekteres.

Komiteen har merket seg kritikken av andre lands menneskerettighetsbrudd. Kritikken må være konsekvent uavhengig av om den rammer våre nærmeste allierte. Et eksempel på dette er diskusjonene rundt situasjonen for irakiske fanger i Irak og situasjonen for fangene på Guantanamo basen på Cuba. Det er etter komiteens oppfatning et økende be-

hov for debatt knyttet til spørsmål om tortur og annen umenneskelig behandling.

Komiteen mener likevel at nasjonale lovbud både mot terror, tortur og annen internasjonalt forankret kriminalitet i langt større grad enn andre straffebud er avhengig av internasjonale organisasjoner og institusjoner som kan drive etterretning, etterforskning, påtale og domfellelse. Felles internasjonal rett er avhengig av felles innsats. Komiteen mener Regjeringen må prioritere arbeidet for å styrke en slik innsats, deriblant sikre at flest mulig stater slutter opp om internasjonale institusjoner som for eksempel den internasjonale straffedomstolen.

Komiteen vil understreke at det er nødvendig med ytterligere innsats hos Regjeringen og i internasjonale organisasjoner for å få til ytterligere rettsenhet og økt tilslutning til eksisterende internasjonale domstoler. At USA og andre stormakter har valgt å stå utenfor bl.a. den internasjonale strafferettsdomstolen, gjør felles internasjonale straffebud mindre effektive. Det er behov for utvidelse av internasjonal strafferettspleie både med henblikk på etterretning, etterforskning, påtale og dom. Kampen mot tortur, internasjonal forgreinet kriminalitet og terror kan først vinnes når både straffebud og institusjoner er på plass.

Endelig vil komiteen understreke at det ved siden av straffebud og straffeinstitusjoner er behov for mer informasjon, opplæring og aktiv ledelse i offentlig virksomhet for å forebygge tortur og torturlignende handlinger. Komiteen viser i denne forbindelse til at kompetanseoppbygging er avgjørende for å forebygge uønsket adferd for bl.a. nordmenn i internasjonale operasjoner. Komiteen mener det er avgjørende at det bygges ut gode undervisningsopplegg knyttet til bl.a. internasjonal politikk, folkerett, flerkulturell forståelse og krisehåndtering. Komiteen er kjent med at det i forbindelse med utdanningen av Telemarksbataljoen på Rena, er etablert et studium på Høgskolen i Hedmark som fanger opp dette. Studiet er nytt og unikt, og det er mulig å skreddersy kortere kurs for andre målgrupper både i Forsvaret og ellers innen disse temaene. Et utviklingsarbeid er nå i gang for å tilby nettstudier, fordi noen av gruppene oppholder seg så lenge i utlandet. Komiteen viser til det utdanningsopplegg som i dag forefinnes for våre internasjonale mannskaper innen internasjonal rett og politikk, krisehåndtering og flerkulturell forståelse, og ber Regjeringen om mulig å gjøre et slikt undervisningsopplegg obligatorisk for de som bl.a. deltar i internasjonale operasjoner.

Komiteen er videre enig i straffebudets utforming og den personkrets dette omfatter. Komiteen mener likevel at det ved alvorlig og grov tortur med døden til følge bør være 21 års strafferamme og foreslår derfor følgende:

"Straffeloven § 117 a første ledd annet punktum skal lyde:

Ved grov og alvorlig tortur med døden til følge, kan fengsel inntil 21 år anvendes."

Komiteen tiltrer for øvrig det alminnelige forslaget til strafferamme på 15 år.

Proposisjonens øvrige forslag

Komiteen har ingen bemerkninger og slutter seg til Regjeringens forslag idet den viser til Regjeringens begrunnelse.

11. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittpartiet

"I sjøloven § 143 første ledd nr. 1, skal "... 0,2 promille ..." endres til "... 0,5 promille ..." og i § 143 første ledd nr. 2, skal "... 0,1 milligram ..." endres til "... 0,25 milligram ..."

12. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven, straffeprosessloven og sjøloven mv. (fast promillegrense og avholdspliktrekler for større skip, et eget straffebud mot tortur, forklaringsplikt for ansatte i finansinstitusjoner mv.)

I

I straffeloven gjøres følgende endringer:

Ny § 117 a skal lyde:

Den som begår tortur, straffes med fengsel i inntil 15 år. Ved grov og alvorlig tortur med døden til følge, kan fengsel inntil 21 år anvendes. Medvirkning straffes på samme måte.

Med tortur menes at en offentlig tjenestemann påfører en annen person skade eller alvorlig fysisk eller psykisk smerte,

- med forsett om å oppnå opplysninger eller en tilståelse,*
- med forsett om å avstraffe, true, eller tvinge noen, eller*
- på grunn av personens trosbekjennelse, rase, hudfarge, kjønn, homofil legning, leveform eller orientering eller nasjonale eller etniske opprinnelse.*

Med offentlig tjenestemann menes i denne bestemmelsen enhver som

- utøver offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune, eller*
- utfører tjeneste eller arbeid som stat eller kommune i medhold av lov eller forskrift skal oppnevne noen for å utføre eller helt eller delvis skal betale for.*

Det regnes også som tortur at handlinger som nevnt i annet ledd, begås av en person som handler etter oppfordring eller med uttrykkelig eller underforstått samtykke fra en offentlig tjenestemann.

§ 152 b annet ledd nr. 2 skal lyde:

- (2) påfører betydelig skade på et område som er fredet ved vedtak med hjemmel i naturvernloven kapittel II, viltloven § 7, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2 eller lov om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. § 2, eller

§ 422 annet ledd oppheves.

§ 426 første ledd nr. 4 oppheves. Gjeldende første ledd nr. 5 til 9 blir nr. 4 til nr. 8.

II

I lov 16. juli 1936 nr. 2 om pliktmessig avhold for personer i visse stillinger fra nytelse av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel oppheves § 9.

III

I lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lov- brytere m.v. gjøres følgende endring:

§ 16 nr. 2 tredje punktum skal lyde:

For innstevning av vitner gjelder likevel reglene i straffeprosessloven § 275 femte ledd tilsvarende.

IV

I straffeprosessloven gjøres følgende endringer:

§ 210 annet, tredje og fjerde ledd skal lyde:

Dersom det ved opphold er fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten. Påtalemyndighetens beslutning skal snarest mulig forelegges retten for godkjennelse.

Påtalemyndigheten kan pålegge vitner som nevnt i § 230 annet ledd, å utlevere dokumenter eller andre ting som antas å ha betydning som bevis, og som omfattes av forklaringsplikten for politiet. Dersom sterke allmenne hensyn tilsier at utlevering skjer, kan pålegg om utlevering gis uten hensyn til om det er åpnet etterforskning i straffesak.

For beslutninger etter annet eller tredje ledd gjelder § 197 tredje ledd tilsvarende.

§ 230 nytt annet ledd skal lyde:

Vitner som har taushetsplikt etter sparebankloven § 21, forretningsbankloven § 18, forsikringsvirksomhetsloven § 1-3, finansieringsvirksomhetsloven § 3-14, verdipapirhandelloven § 9-8 eller verdipapirregisterloven § 8-1, plikter å gi forklaring til politiet om forhold som omfattes av taushetsplikten eller taushetsplikt etter avtale. Dersom sterke allmenne hensyn tilsier at forklaring gis, gjelder forklaringsplikten uten hensyn til om det er åpnet etterforskning i straffesak.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd og skal lyde:

Selv om et vitne ikke har forklaringsplikt etter første eller annet ledd, plikter vitnet etter innkalling å møte på politistasjon eller lensmannskontor i det politidistrikt hvor han bor eller oppholder seg for å avklare om han er villig til å forklare seg for politiet. Det samme gjelder for mistenkte. §§ 110, 112, 113 og 114 gjelder tilsvarende så langt de passer. Påtalemyndigheten kan beslutte at en mistenkt eller et vitne skal avhentes for straks å fremstilles dersom den mistenkte eller vitnet har fått innkallingen lovlig forkynt for seg eller på annen måte har fått kjennskap til innkallingen, og har uteblitt uten gyldig forfall.

Nåværende tredje, fjerde og femte ledd blir nye fjerde, femte og sjette ledd.

V

I sjøloven skal nytt kapittel 6 A lyde:

Kapittel 6 A. Alkoholpåvirkning, pliktmessig avhold m.m.

§ 143. Alkoholpåvirkning m.m.

Ingen må føre eller forsøke å føre skip som har en største lengde på 15 meter eller mer,

- 1. med en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet,*
- 2. med en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,1 milligram per liter luft, eller*
- 3. under påvirkning av et annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol.*

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. Forbudet gjelder tilsvarende for den som utfører eller forsøker å utføre

tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs, herunder som los.

Den som forbudet i første ledd gjelder for, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter at tjenesten er avsluttet, når vedkommende forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av utførelsen av tjenesten. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne bestemmelsen, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Overtredelse er forseelse.

§ 144. Pliktmessig avhold

Den som fører

- 1. skip som har en største lengde på 15 meter eller mer og som brukes i næring, eller*
 - 2. en småbåt som omfattes av forbudet i lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter § 33 første ledd og som brukes til passasjertransport i næring,*
- må i tjenestetiden ikke nyte alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Forbudet gjelder tilsvarende for den som utfører eller forsøker å utføre tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs, herunder los.*

Forbudet gjelder også i et tidsrom av 8 timer før tjenesten begynner.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne bestemmelsen, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Overtredelse er forseelse.

§ 145. Alkotest, utåndingsprøve, blodprøve

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) av en person

- 1. som det er grunn til å tro at har overtrådt bestemmelsene i §§ 143 og 144;*
- 2. som med eller uten egen skyld er innblandet i en ulykke;*
- 3. når det blir krevd som ledd i kontroll av skipstrafikken.*

Dersom resultatet av alkotesten eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i §§ 143 eller 144 er overtrådt, kan politiet fremstille vedkommende for utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted for den som nekter å medvirke til alkotest.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve kan tas av lege, offentlig godkjent sykepleier eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller når andre særlige grunner taler for det.

Kongen gir nærmere bestemmelser om undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

VI

I kystvaktloven skal § 12 første ledd bokstav i og ny bokstav j lyde:

- i) lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter kapittel 3, og
- j) lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten kapittel 6 A. Politiets kompetanse etter sjøloven § 145 og regler gitt i medhold av den, gjelder tilsvarende for Kystvakten.

VII

I lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter gjøres følgende endringer:

§ 33 skal lyde:

Under påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel må ingen føre eller forsøke å føre en småbåt som har:

1. motor som *fremdriftsmiddel*,
2. *seil* som fremdriftsmiddel og en største lengde på 4,5 meter eller mer, *eller*
3. *brukes til passasjertransport i næring*.

Føreren av en småbåt som nevnt i første ledd regnes alltid som påvirket når han eller hun:

1. har en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,8 promille eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller
2. har en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,4 milligram per liter luft.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff.

En båtfører som forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av føringen, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timene etter at føringen er avsluttet. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Om bord på småbåter som brukes til passasjertransport i næring, gjelder bestemmelsen her også for andre som utfører eller forsøker å utføre tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs. Sjøloven § 144 har regler om pliktmessig avhold om bord på slike båter.

§ 36 skal lyde:

§ 36. *Alkotest, utåndingsprøve, blodprøve*

Politiet kan ta *alkotest (foreløpig blåseprøve)* av en båtfører når:

1. det er grunn til å tro at båtføreren har overtrådt bestemmelsene i § 33,
2. båtføreren med eller uten egen skyld er innblandet i en ulykke, eller
3. båtføreren er blitt stanset som ledd i kontroll av båttrafikken.

Dersom resultatet av *alkotesten* eller andre forhold gir grunn til å tro at båtføreren har overtrådt bestemmelsene i § 33, *kan politiet fremstille båtføreren for utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen*. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når føreren nekter å medvirke til *alkotest*.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve kan tas av lege, offentlig godkjent sykepleier eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller når andre særlige grunner taler for det.

Kongen gir nærmere bestemmelser om undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

§ 37 tredje punktum oppheves.

VIII

1. Straffeloven ny § 117 a og endringene i straffeloven § 152 b, lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. § 16, straffeprosessloven §§ 210 og 230 og lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter § 36 trer i kraft straks.
2. Loven gjelder for øvrig fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i justiskomiteen, den 1. juni 2004

Trond Helleland

leder

Knut Storberget

ordfører